

2. Костромицький В. Емоційний інтелект у навчанні: шлях до розуміння себе та інших. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*: матеріали конф., м. Хмельницький, 04 квітня 2025 р. Хмельницький, 2025. С. 205–209.

3. Тюріна В. О. Емоційний інтелект як професійно значуща риса особистості майбутніх офіцерів поліції та її формування у сучасних умовах. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 29 берез. 2024 р.). Вінниця, 2024. С. 234–235.

4. Valor-Segura I., Navarro-Carrillo G., Extremera N., Lozano L. M., García-Guiu C., Roldán-Bravo M. I., Ruiz-Moreno A. Predicting Job Satisfaction in Military Organizations: Unpacking the Relationship Between Emotional Intelligence, Teamwork Communication, and Job Attitudes in Spanish Military Cadets. *Frontiers in Psychology*. 2020. Vol. 11. P. 11–23.

5. Waxler M. Emotional Intelligence and the Modern Military Advisor. *NCO Journal*. 2020. Vol. 26. P. 33-39.

Мелікова К. Я.,

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ

УДК 378.091.2(477)"364"

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250811.06>



НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК РЕСУРС ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний світ переживає надзвичайно динамічний етап розвитку, що супроводжується глибинними трансформаціями у всіх сферах життя суспільства. Однією з найпомітніших ознак цього процесу є не лише поступовий, але й стрімкий перехід до моделі індустрії 4.0, яка характеризується широким впровадженням цифрових технологій, автоматизацією виробництва, розвитком інтелектуальних систем та зростанням ролі креативних секторів економіки. Однак світові тенденції не обмежуються лише технологічними інноваціями — на горизонті вже чітко окреслюється стратегічна перспектива індустрії 5.0, де основний акцент зміщується від виключно цифрових рішень до пріоритетів сталого розвитку, відповідального використання ресурсів та впровадження

принципів циркулярної економіки, орієнтованої на збереження довкілля та підвищення якості життя людей.

Усвідомлення цих глобальних зрушень формує нові вимоги до системи вищої освіти, яка в сучасних умовах стає ключовою платформою для формування людського капіталу високого рівня. Саме заклади вищої освіти покликані забезпечити підготовку фахівців, які володітимуть не лише ґрунтовними знаннями та сучасними професійними компетентностями, а й здатністю до безперервного навчання, гнучкого реагування на зміни, постійного пошуку нових рішень і реалізації інноваційних проєктів. Це передбачає розвиток у студентів умінь критично мислити, працювати в умовах невизначеності, адаптуватися до швидкоплинних соціально-економічних процесів та брати активну участь у створенні інновацій, які відповідатимуть як потребам сьогодення, так і викликам майбутнього [1].

У контексті реалізації цього завдання особливого значення набуває підтримка та розвиток неформальної освіти як дієвого інструменту підвищення мотивації до навчання та розширення можливостей особистісного зростання. Вона доповнює формальну систему, надаючи студентам доступ до альтернативних форматів здобуття знань і навичок, сприяє формуванню гнучкості мислення та готовності до швидкої адаптації у змінних умовах. Ще у 2000 році Парламентська асамблея Ради Європи у своїх рекомендаціях "Про неформальну освіту" офіційно підтвердила, що неформальна освіта є невід'ємною складовою концепції неперервного навчання, необхідною для ефективної адаптації особистості в середовищі з високим рівнем варіативності. У цьому документі наголошується, що вона забезпечує не лише здобуття додаткових знань, але й розвиток ключових умінь — від комунікативних і соціальних до креативних та підприємницьких, що є надзвичайно важливими у сучасній конкурентній та швидкозмінній реальності [2]. Саме неформальна освіта може стати ресурсом компетентності сучасної людини та пусковим механізмом до освіти впродовж життя.

На думку Європейського центру розвитку професійної освіти, під поняттям "*неформальна освіта*" розуміють організований процес набуття знань, умінь і навичок, який здійснюється в рамках попередньо спланованої діяльності, але при цьому зовні не має чітких ознак традиційного навчання. Йдеться про освітню активність, що не обов'язково супроводжується офіційним визначенням навчальних завдань, фіксованими термінами або постійною підтримкою викладачів та наставників. Вона, однак, містить істотний пізнавальний компонент, спрямований на розвиток особистості та її компетентностей, і в більшості випадків не передбачає отримання офіційного документа чи сертифіката, що засвідчує результати навчання [3].

На переконання А. Гончарука, неформальна освіта — це організована, структурована та цілеспрямована форма освітньої діяльності, що здійснюється за межами закладів формальної освіти й покликана задовольняти широкий спектр освітніх потреб різних категорій населення — від дітей дошкільного віку до людей похилого віку. Вона не передбачає здобуття офіційно визнаного диплома чи іншого документа державного зразка, проте надає можливість учасникам отримати знання й навички у зручному та гнучкому форматі. За визначенням дослідника, ця форма охоплює будь-які навчальні програми, що реалізуються поза офіційною системою освіти, є добровільною за участю, зазвичай короткотривалою за тривалістю та різноманітною за тематикою. Зокрема, вони можуть бути спрямовані на вивчення іноземних мов, розвиток критичного мислення, удосконалення навичок розв'язання конфліктів, формування лідерських компетентностей, а також інші напрями особистісного й професійного зростання. Особливістю таких програм є відсутність необхідності попередньої спеціальної підготовки для їх проходження. Автор підкреслює, що неформальна освіта не має жорстко затверджених державою навчальних планів і стандартів, але при цьому може успішно реалізовуватися у співпраці або за підтримки освітніх установ, зберігаючи свій вільний, незалежний і адаптивний характер [4].

Серед учасників неформальної освіти можна виокремити дві основні категорії, що відображають різні соціально-освітні потреби та мотивації. По-перше, це представники соціально вразливих і професійно ризикових груп, які через ряд суб'єктивних та об'єктивних обставин часто опиняються на межі соціальної ізоляції та дезадаптації. Вони можуть бути виключені з традиційної системи формальної освіти з таких причин, як висока вартість навчання, територіальна віддаленість від освітніх закладів, а також фізичні, психофізіологічні чи ментальні особливості, що обмежують їхні можливості доступу до освіти. Для цих осіб неформальна освіта стає важливим механізмом соціальної інтеграції, дозволяючи їм отримувати необхідні знання та навички в умовах, адаптованих до їхніх унікальних потреб.

По-друге, до суб'єктів неформальної освіти належать особи з вираженими індивідуальними освітніми потребами, які продиктовані їхнім особистим прагненням до самореалізації та професійного розвитку. Ці люди свідомо обирають додаткові навчальні можливості для здобуття спеціалізованих знань у таких галузях, як лінгвістика, психологія, педагогіка, комунікації, економіка та інші. Вони фокусуються на практичних навичках і компетенціях, які можуть безпосередньо застосовувати у своїй професійній чи соціальній діяльності, і не орієнтуються виключно на офіційне визнання у вигляді сертифікатів чи дипломів.

Саме ця категорія стимулює розвиток нових підходів у психолого-педагогічних дослідженнях, розширюючи горизонти неформальної освіти як важливого компоненту сучасних систем освіти, що відповідають на виклики часу [5].

У посібнику для тренерів з питань неформальної освіти автори трактують це явище як процес здобуття знань і навичок, який не обов'язково має чітко організований чи системний характер. Така освіта може реалізовуватися за межами традиційних навчальних закладів і включати широкий спектр форматів — від індивідуальних занять з тренерами чи наставниками до репетиторських сесій або практичних воркшопів. Її ключовою особливістю є відсутність вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень для учасників, що робить її максимально інклюзивною та відкритою для всіх охочих. Важливо, що процес навчання у цьому випадку, як правило, не передбачає присвоєння формальної кваліфікації чи проведення офіційного оцінювання навчальних результатів, зосереджуючись насамперед на розвитку компетентностей, необхідних у повсякденному та професійному житті [6].

Розвідки О. Огієнко доводять, що освіта впродовж життя спрямована на самореалізацію особистості, оскільки її провідною ідеєю є розвиток суб'єкта діяльності та спілкування [7, с. 111].

Прагнення до самореалізації через безперервне здобуття знань актуалізує необхідність врахування різноманіття освітніх потреб і мотивацій, що зумовлює розширення форматів навчання поза межами традиційної системи. У цьому контексті неформальна освіта набуває значення як адаптивна та гнучка форма, здатна реагувати на індивідуальні запити особистості, підтримувати її суб'єктну позицію та забезпечувати доступ до знань у змінених соціальних і професійних обставинах, зокрема в умовах воєнного стану [8].

Таким чином, врахування різноманіття суб'єктів неформальної освіти та їхніх індивідуальних освітніх потреб сприяє ефективному підвищенню мотивації учіння, забезпечуючи особистісно орієнтований підхід і створюючи умови для безперервного розвитку та самореалізації кожного студента.

Список використаних джерел

1. Вплив стратегії управління кадрами на прибутковість організації / Т. Білоусько та ін. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Т. 3, № 56. С. 280–291. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.56.2024.4342>.
2. Рекомендації Асамблеї Ради Європи 1437 (2000) про неформальну освіту. URL: <http://coe.kiev.ua/bul/bul9/text30.htm> (дата звернення: 10.08.2025).
3. Recognition and validation of non-formal and informal learning for VET teachers and trainers in the EU Member States. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 78 p.

4. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС. *Педагогічні науки*. 2012. Вип. 54. С. 31–36.

5. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика : аналіт. зап. Нац. ін-ту стратег. дослідж. при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/252> (дата звернення: 10.08.2025).

6. Трамбовецька Н., Іваник О., Гавінек-Дарагуля М. та ін. Ідеї, натхнення, рішення : посіб. для тренерів неформальної освіти. Київ : Інша освіта, 2015. 71 с.

7. Огієнко О. І. Освіта впродовж життя як визначальна умова професійної самореалізації особистості. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39. С. 108–111.

8. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/252> (дата звернення: 10.08.2025).

Самаріна М. О.,

канд. с.-г. наук, старший науковий
співробітник, методист "спеціаліст вищої
категорії" відділу освітніх вимірювань,
Науково-методичний центр вищої та
фахової передвищої освіти, м. Київ

УДК 373.016:53

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250811.07>



ДО ПИТАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО УЗГОДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Невпинний процес удосконалення вищої освіти в умовах глобалізації, обміну досвідом та знаннями формує потребу у кваліфікованих фахівцях, які здатні вдосконалювати фахові компетенції та постійно зростати професійно.

У Законі України "Про вищу освіту" пріоритезовано підготовку конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [1].

Дивлячись крізь призму цього закону, розробники освітніх програм наголошують на важливості узгодження між цілями курсу або модуля та метою оцінювання успішності студентів.